Asztaldísz - tengericsikó-pár

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	18899
Alkotó:	Geyer, Elias (1560 - 1634)
Készítés ideje:	1590 - ES ÉVEK
Készítés helye:	Lipcse (Leipzig)
Anyag:	ezüst; tengeri csiga
Technika:	aranyozott; cizellált; öntött; trébelt; vésett díszítés
Méretek:	magasság: 22 cm hosszúság: 17,3 cm szélesség: 18 x 9 cm

A manierizmus időszakának mitológiai, egyúttal kuriózumokra fogékony érdeklődését a kor művészei kimeríthetetlen fantáziával megalkotott művekkel szolgálták. A kunstkammerek fejedelmi, főúri tulajdonosai külön becsben tartották azon műveket, ahol a kiemelkedő művészi kvalitás és nagy értékű nemesfémek mellé egzotikus, különleges anyagok is társultak. A jó nevű lipcsei ötvösmester, Elias Geyer (1560 k.–1634, mester: 1589) is e szempontoknak igyekezett megfelelni e bravúrosan kivitelezett asztaldíszein.

A kompozíció ősforrása minden bizonnyal az *Aeneis* II. énekének azon részlete, melyben Neptunus felemelt kezével lecsendesíti a háborgó tengert. Az eredeti kontextus azonban feloldódni látszik a már-már karikatúra-szerű autonóm megfogalmazásban.

Az anatómiai hűséggel megformált „tengeri lovak” testének hátsó fele egzotikus tengeri csigában folytatódik, oldalukon pedig kagylódíszes haluszonyok jelzik, hogy mitikus tengeri lényeket látunk. Az állatok testének elülső részét levélpártás szegélydísz zárja, míg a csigát egy további levélmustrás vésetű pánt rögzíti. A csigák tetején, azaz az állatok farkán Neptunus, a nagyhatalmú tengeristen ruhátlan, aránytalanul kicsiny figurája a mitikus tengeri lény hajtójaként egyensúlyoz jobbjában közismert attribútumát: háromágú szigonyát emeli, míg baljában láncból képzett kantárt markol. A lovak nyakát díszes, foglalatos gyémántokat imitáló, csüngődíszes szalag fogja át. E ponton csatlakoznak a leemelhető lófejek emlékeztetve, hogy e tárgyak értékes nedűk tárolására is szolgáltak egykoron a pompázatosan megterített fejedelmi asztalokon. Az előző párdarabja (ltsz.: 18900) rosszabb állapotú, ’leszerszámozott’ formájában hiányos képet mutat.

Darabjainkkal analóg további öt (egy a budapestiével azonosan jelzett, négy jelzetlen) példányt őriz a lipcsei mestertől a drezdai Grünes Gewölbe gyűjteménye, melyeken a lovak ágaskodó helyzetét a hasukhoz rögzített támasztó tagok biztosítják (ld. itt). A budapesti darabok hasán az erre szolgáló nyílásokat utóbb beforrasztották.

Irodalom

- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 42. (Simonyi István)
- Szerk.: Pataki Judit: *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 144. (Pandur Ildikó)
- Szerk.: Mikó Árpád: *Jankovich Miklós (1773-1846) gyűjteményei*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2002. - Nr. 80. (Simonyi István)
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. SZ/90.
- Szerk.: Péter Márta: *Reneszánsz és manierizmus. Az európai iparművészet korszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1988. - Nr. 314. (Szilágyi András)
- Szerk.: Miklós Pál: Ötvösmunkák. *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*. Magyar Helikon, Budapest, 1979. - Nr. 5. kép (Szilágyi András)
- szerző: Hayward J.F.: *Virtuoso Goldsmiths and the Triumph of Mannerism 1540-1620*. Sotheby Parke Bernet Pubns, London, 1976. - 562. kép
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum 1872-1972*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 146.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Szerk.: Voit Pál, Csernyánszky Mária: *Az Iparművészeti Múzeum mesterművei. 1896-1946*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1946. - p. 9.
- Holzhausen Walter: *Das Grüne Gewölbe zu Dresdenein Führer durch seine Geschichte und seine Sammlungen. Die alten Meister*. Dresden, 1937. - 73, 81
- Schröder Albert: Leipziger Goldschmiede aus fünf Jahrhunderten. 1350-1850. *Schriften des Vereins für die Geschichte Leipzigs*, Band. 17.18.. 1935. - p. 82., 83., 235., 2
- Schröder Albert: *Leipziger Goldschmiede aus fünf Jahrhunderten. 1350-1850*. Leipzig, 1935.
- Holzhausen Walter: *Das Grüne Gewölbe zu Dresdenein Führer durch seine Geschichte und seine Sammlungen. Die alten Meister*, Bd.II.. Leipzig, 1928.
- Holzhausen Walter: *Das Grüne Gewölbe zu Dresdenein Führer durch seine Geschichte und seine Sammlungen. Die alten Meister*, Bd. I.. Leipzig, 1925. - T 39.
- Graul Richard: *Alte Leipziger Goldschmiede--Arbeiten und solche anderen Ursprunges aus Leipziger Besitz*. Leipzig, 1910. - Taf XXVI
- Szerk.: Pulszky Károly, Radisics Jenő: *A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma*. Franklin Társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1884. - IV. terem, 1. szekrény, Nr. 10.

